

Identifying the Basic Criteria of Spouse Selection as Protective Factors Against Dissatisfaction and Divorce in Couples based on Lived Experience of Family Psychologists and Consultants

Ghamatboland HR¹, *Vaziri S², Fallah MH³, Sedrpoushan N⁴

Author Address

1. Counseling PhD Student, Department of Psychology and Sciences, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran;

2. Assistant professor, Department of Psychology and Sciences, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran;

3. Associate professor, Department of Psychology and Sciences, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran;

4. Assistant professor, Department of Psychology and Sciences, Khomeinishahr Branch, Islamic Azad University, Khomeinishahr, Iran.

*Corresponding Author Address: s.vaziri@iauyazd.ac.ir

Received: 2023 May 21; Accepted: 2023 Jun 15

Abstract

Background & Objectives: Formation of family and marriage as one of the most important stages during each person's life, begins with selecting a spouse, so success and satisfaction in other stages of life depend on the correct decision and the conscious choice in this stage. Marriage shares a life with another person who has different criteria and expectations. This choice plays an important role in forming the foundation of the family and couples' marital satisfaction and achievement, as well as family dissatisfaction and the tendency to divorce in couples. Personality traits, family, culture, and community attitudes towards life and environment are important factors in this selection. The expanded assessment aspects and a lack of clear criteria for achieving a comprehensive understanding of the partner are part of people's problems in selecting a spouse. This study aimed to achieve important elements in selecting a spouse as protective factors against marital dissatisfaction and Divorce based on Iranian culture and from the perspective of family psychologists and consultants.

Methods: In this study, which was performed with a phenomenological method, two groups of samples including specialists in family and marriage and a panel group of university teachers and students were used. In the qualitative phase, according to the purpose of accessing the experience of experts in the subject of study, counselors, and psychologists in the field of family and marriage in Yazd City that wanted to participate were used. Purposive sampling was used to select the sample group. The sample size in qualitative studies continues until the researcher is fully saturated with the information, i.e., until a new code of interviews is not extracted and the information obtained is duplicated, so in this study, the sample was continued until complete data saturation by 16 interviews. After conducting semi-structured interviews with the first group, interviews were analyzed to examine the participants' experience of the subject. In the next stage, using Colaizzi's method (1978), the main subthemes and themes were extracted. In the quantitative phase, a panel of ten professors and senior undergraduate psychology and counseling students at the Islamic Azad University of Yazd were used by random sampling method to determine the validity of the categories obtained. To evaluate the content validity, two qualitative and quantitative methods were used to the viewpoint of experts on the level of coordination with the themes. The research data was validated according to four criteria of reliability provided by Guba & Lincoln (1989). To measure the validity of the data, a panel group was used to assess the validity by the content validity method. In the next step, by referring to the Lawsche table, validation was done for ten participants with a coefficient of 0.6 as the critical point and necessity of the class.

Results: After analyzing interviews and understanding participants' experience with the Colaizzi method, 397 codes, 52 secondary themes and seven main themes were concluded. The seven main themes included personality traits, history of family growth, expression of love and emotions, spirituality and religious expectations, management of finance, conflict and resolve, and family customs identified as the main components and criteria of youth in choosing a spouse. The main categories of "personality traits", "management of financial and economic affairs", and "family and customs", with the frequency of 10, 10 and 9, respectively, from the perspective of experts in the interview, were more important. All seven main categories achieved an acceptable content validity score.

Conclusion: Identifying and determining the basic criteria of choosing a spouse in marriage while helping to make conscious choices that increasing marital satisfaction can strengthen the family foundation and prevent Divorce in life.

Keywords: Marriage, Spouse selection, Spouse selection criteria, Marital satisfaction, Divorce.

شناسایی مؤلفه‌های اساسی انتخاب همسر به‌عنوان عوامل محافظ از نارضایتی و طلاق در زوجین برمبنای تجربه زیسته روان‌شناسان و مشاوران خانواده

حمیدرضا قامت بلندا^۱، *سعید وزیری^۲، محمدحسین فلاح^۳، نجمه سدرپوشان^۴

توضیحات نویسندگان

۱. دانشجوی دکتری تخصصی مشاوره، گروه روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران؛
  ۲. دکترای علوم تربیتی، استادیار گروه روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران؛
  ۳. دکترای روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشیار گروه روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران؛
  ۴. دکترای مشاوره، استادیار گروه مشاوره، واحد خمینی‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی‌شهر، ایران.
- *رأبانا‌مه نویسنده مسئول: s.vaziri@uyvazd.ac.ir

تاریخ دریافت: ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۲؛ تاریخ پذیرش: ۲۵ خرداد ۱۴۰۲

چکیده

زمینه و هدف: گستردگی جوانب ارزیابی‌شده، فقدان ملاک‌های شفاف و بی‌توجهی به آن‌ها زمینه را برای نارضایتی و طلاق در زوجین فراهم می‌آورد. این پژوهش با هدف دستیابی به مؤلفه‌های مهم در انتخاب همسر به‌عنوان عوامل محافظ از نارضایتی و گرایش به طلاق در فرهنگ ایرانی از دیدگاه متخصصان حوزه خانواده انجام گرفت.

روش بررسی: پژوهش حاضر به‌صورت ترکیبی بود که بخش کیفی آن با شیوه پدیدارشناسی اجرا شد. در این پژوهش دو گروه نمونه شامل گروه روان‌شناسان و مشاوران خانواده و گروه پانل مشتتمل بر اساتید دانشگاه و دانشجویان رشته روان‌شناسی و مشاوره در مقطع کارشناسی ارشد، شرکت داشتند. در مرحله کیفی پس از انجام مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با گروه اول، تحلیل داده‌ها با روش کلازی (۱۹۷۸) صورت گرفت و در مرحله کمی، اعتبار داده‌ها براساس نظرات گروه پانل با تعیین روایی محتوایی آن‌ها سنجیده شد. اعتباریابی داده‌ها با توجه به چهار ملاک قابلیت اعتماد گوبا و لینکلن (۱۹۸۹) شامل قابلیت‌های اعتبار، ثبات، تأیید و انتقال انجام گرفت. به‌منظور تعیین ضرورت وجود هریک از طبقه‌ها برای درون‌مایه‌های مدنظر، شاخص نسبت روایی محتوا براساس نظرات گروه پانل محاسبه شد. در مرحله بعد با مراجعه به جدول لاوشه برای ده مشارکت‌کننده با ضریب ۰/۶ به‌عنوان نقطه بحرانی و ضرورت طبقه، اعتباریابی صورت گرفت.

یافته‌ها: با تحلیل مصاحبه‌ها، کدهای باز و مضمون‌ها استخراج شد که شامل ۳۹۷ کد توصیفی و ۵۲ مضمون فرعی و ۷ مضمون اصلی بود. تمام طبقات اصلی روایی پذیرفتنی را به‌دست آوردند.

نتیجه‌گیری: ویژگی‌های شخصیتی، سابقه رشدی خانوادگی، بیان عشق و احساسات، معنویت و انتظارات دینی، مدیریت امور مالی و اقتصادی، تعارض و حل آن و خانواده‌ها و آداب و رسوم، به‌عنوان مؤلفه‌های اصلی انتخاب همسر به‌دست آمدند که می‌توانند در رضایت زناشویی زوجین و پیشگیری از طلاق کارآمد باشند.

کلیدواژه‌ها: ازدواج، انتخاب همسر، مؤلفه‌های انتخاب همسر، رضایت زناشویی، طلاق.

قدمت خانواده^۱ به حضور انسان روی این سیاره خاکی بازمی‌گردد که با پیشرفت بشریت در طول تاریخ، خانواده نیز از این گسترش بی‌بهره نبوده است. مونتسکیو، جامعه‌شناس اروپایی، در کتاب *روح‌القوانین*، سرآغاز ازدواج را در این موضوع دانست که مرد مجبور است هزینه زندگی فرزندان خود را فراهم کند و این وظیفه به‌وسیله عقد ازدواج برای او مسلم می‌شود (۱). ازدواج به‌عنوان عنصر اساسی تشکیل خانواده، رابطه‌ای قانونی و عرفی یا دینی است که یک مرد را با یک زن به‌طور دائم یا موقت پیوند می‌دهد؛ این ارتباط که نه فقط جسمانی، بلکه معنوی و روان‌شناختی نیز است، نیاز به تصمیم‌گیری و انتخاب دارد. ازدواج از انتخاب‌های بسیار متعهدانه مردان و زنان جوان است که بر جنبه‌های مختلف زندگی همچون سلامت جسمی و طول عمر، بهداشت روانی، نشاط و رفاه اقتصادی آنان تأثیر می‌گذارد و احتمال خوشبختی^۲ و رضایت^۳ در صورت بی‌توجهی به عوامل مهم در شکل‌گیری این ارتباط، اندک و ضعیف خواهد بود. انتخاب همسر^۴ و تشکیل زندگی به‌منزله پیوند اجتماعی بااهمیت، تحت‌تأثیر عواملی مانند شخصیت فرد و خانواده و جامعه قرار دارد (۲). در واقع این انتخاب، فرایندی تعامل‌محور براساس گستره‌ای از ارزش‌ها و قوانین فرهنگی است که فرد پس از ارزیابی و تحقیق چندجانبه درباره ویژگی‌ها و موقعیت شخص دیگر به‌عنوان همسر آینده خود به انتخاب و تصمیم‌گیری حساسی می‌پردازد (۳).

یکی از وظایف اصلی جوانان، هویت‌یابی و اندیشیدن درباره ازدواج و تشکیل خانواده است. این پیوند، بنیان تشکیل یک کانون مراقبتی و عاطفی در زندگی است که بر جنبه‌های گوناگون زندگی تأثیر می‌گذارد و در صورت موفقیت، بهداشت روان‌شناختی و ذهنی افراد و دوام جامعه بشری را به‌همراه خواهد داشت؛ همچنین هرچه باثبات‌تر باشد، سلامت جامعه را بیشتر تأمین می‌کند و احتمال بروز ناراضی‌ت و طلاق در زندگی را کاهش می‌دهد. ازدواج موفق در جنبه فردی، به بالندگی و احساس آرامش و در بُعد زوجینی، به احساس رضایت از رابطه و تحقق اهداف مشترک منجر می‌شود (۴). ازدواج، رابطه‌ای حقوقی است که برای همیشه یا مدتی معین، به‌وسیله عقد مخصوص بین زن و مرد حاصل می‌شود و به آن‌ها حق می‌دهد که از یکدیگر بهره‌جویند. معیار انتخاب همسر، به‌عنوان شرایط و ملاک‌هایی که دختران و پسران باید باتوجه به موقعیت خود و خانواده و جامعه در نظر بگیرند تا ازدواج موفق داشته باشند، به‌صورت «شناخت یا بازنمایی ذهنی هر فرد از صفات و ویژگی‌های موردعلاقه در یک همسر خیالی» تعریف می‌شود (۵).

انتخاب موفق همسر مستلزم آشنایی افراد با تمام جوانبی است که می‌تواند بر روابط زوجی و زندگی رضایت‌بخش زناشویی تأثیرگذار باشد؛ بنابراین شایسته است هر شخص پیش از انتخاب، معیارها و ابعاد بااهمیت در گزینش همسر و ازدواج موفق را در خویشتن و فرد مدنظر بررسی کند و پس از تحلیلی عقلانی و واقع‌گرایانه، تصمیم بگیرد بررسی‌های متعدد در ایران نشان داد، در سالیان اخیر آمار تعارض‌های

(۶). انتخاب همسر از تصمیم‌های بسیار بااهمیت و دشوار است که افراد در طول زندگی خود می‌گیرند و اگر زوجین یکدیگر را درک نکنند، قادر نیستند در زندگی واقعی خوشحال باشند؛ این موضوع ممکن است زمینه‌ساز ناراضی‌ت و جدایی در آن‌ها شود؛ ازاین‌رو شناسایی معیارهای انتخاب همسر در میان زوجین دارای اهمیت زیادی است. معیارهای انتخاب همسر که بر پایداری و ثبات زندگی زناشویی تأثیر دارد، در هر فرهنگ و جامعه متفاوت است. به‌عبارت‌دیگر، ازدواج فرایندی وابسته به فرهنگ است که ملاک‌های سلامت، سن، شکل بدن، عوامل اجتماعی، تحصیلات، عوامل فرهنگی مانند دین و پوشش، عوامل روان‌شناختی، جسمانی و زیبایی، ژنتیک، اشتغال و حتی روابط اولیه و فرایندهای دلبستگی به‌طور معمول در آن مدنظر قرار می‌گیرد و توافق ارزشی، توافق هنجاری، توافق دین‌داری و سرمایه فرهنگی زوجین با یکدیگر نقش مهمی در پایداری ازدواج آنان دارد (۷).

خانواده در ایران به‌منزله نهاد اجتماعی و فرهنگی در طی دوران مدرن شدن، تغییرات بسیار زیادی را تجربه کرده است. یک شاخص بااهمیت برای درک تحول خانواده در ایران، الگوهای همسرگزینی^۵ و نگرش درباره همسر ایده‌آل است که این تغییرات با افزایش استقلال فردی در رفتار انتخاب همسر هماهنگ است (۸). تغییر در ملاک‌های انتخاب همسر به بروز تغییر و تحولات نوین در اجتماع مرتبط است؛ برای مثال جوانان تحصیل‌کرده در جست‌وجوی همسری با تحصیلات سطح بالا هستند؛ زیرا باور دارند که دانش و آگاهی، یک همسر را قادر می‌سازد تا رویدادها و تغییرات اجتماعی را بهتر درک کند و فضای بیشتری برای درک این موضوع به یکدیگر بدهند (۹).

بررسی‌های طولانی‌مدت کانروی-بیم و باس نشان داد، افراد دارای مجموعه‌ای از ارجحیت و معیارهای جهان‌شمول، وابسته به جنسیت و متمایز در انتخاب همسر هستند که تصور می‌شود این معیارها باعث شده است اجداد انسان همسرانی متناسب و مفید برای خویش انتخاب کنند. این تجربیات از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت است؛ اما همه جوامع درباره ازدواج و افراد دارای قصد ازدواج، قوانینی دارند (۱۰). پژوهش‌های پیشین با بررسی ملاک‌های مختلف در انتخاب همسر توسط زوجین، موضوعات متعددی را مانند خصوصیات فردی و صفات شخصیتی، ویژگی‌های رابطه و خانواده (۱۱)، جذابیت ظاهری، تناسب سنی و سلامت جسمانی (۱۲)، وضعیت مالی، درآمد و سابقه تحصیلی (۱۳)، دلبستگی ایمن، استقلال شخصیت و محبت (۱۴)، صمیمیت و معتمدبودن (۱۵) و حل تعارض، مذهب و ارزش‌های کارآمد مانند عشق و محبت (۱۶) معرفی کردند. برخی از پژوهشگران در شناسایی ملاک‌های مؤثر زوجین در ازدواج، به بررسی شاخص‌های جسمانی، روان‌شناختی، اقتصادی، اجتماعی، تعاملی، فردی، فرهنگی و خانواده اصلی به‌عنوان یک مقوله پرداختند و در این زمینه به مقوله‌های اصلی و فرعی در انتخاب همسر دست یافتند که می‌توان به مطالعه اکبری و همکاران (۱۷) اشاره کرد. خانوادگی و طلاق افزایش یافته است. طلاق علل متعددی دارد و هرگز

4. Mate Selection
5. Spouse selection patterns

1. Family
2. Happiness
3. Satisfaction

۲ روش بررسی

پژوهش حاضر مطالعه‌ای ترکیبی بود که بخش کیفی آن با شیوه پدیدارشناسی اجرا شد. این پژوهش با روش اکتشافی به تحلیل تجربه زیسته متخصصان حوزه ازدواج و خانواده پرداخت و از این طریق به کشف و شناخت مؤلفه‌ها و ملاک‌های اساسی افراد در انتخاب همسر دست یافت. رویکرد پدیدارشناسی به جهان آن‌گونه که توسط یک فرد تجربه می‌شود و نه جهان یا واقعیتی جدای از انسان، می‌نگرد. در مرحله کمی پژوهش، اعتبار داده‌ها براساس نظرات گروه پانل با تعیین روایی محتوایی آن‌ها سنجیده شد. در مرحله اول که به شیوه کیفی انجام پذیرفت، با توجه به موضوع مطالعه‌شده، مشاوران و روان‌شناسان با تجربه در حوزه خانواده و ازدواج در شهر یزد به‌عنوان جامعه مشارکت‌کنندگان در نظر گرفته شدند. ملاک‌های مشارکت‌کنندگان در پژوهش عبارت بود از: تحصیلات دانشگاهی در مقطع کارشناسی ارشد یا دکتری در رشته روان‌شناسی یا مشاوره؛ پنج سال فعالیت در مشاوره ازدواج؛ تمایل به شرکت در مطالعه؛ توانایی لازم از لحاظ کلامی و وضعیت جسمانی برای شرکت در مصاحبه.

یکی از شیوه‌های مرسوم انتخاب مشارکت‌کنندگان در پژوهش‌های مبتنی بر رویکرد پدیدارشناسی، نمونه‌گیری هدفمند است که در آن افراد دارای شناخت و تجربه و تخصص لازم در موضوع پژوهش که مایل به همکاری داوطلبانه در پژوهش هستند، به‌منزله نمونه انتخاب می‌شوند. در این پژوهش، از نمونه‌گیری هدفمند در انتخاب مشارکت‌کنندگان استفاده شد. با توجه به آنکه در مطالعات کیفی تعیین حجم نمونه تا دستیابی پژوهشگران به اشباع^۱ کامل اطلاعات یعنی تا زمان استخراج‌نشدن کدهای جدید از مصاحبه‌ها و افزایش اطلاعات تکراری ادامه می‌یابد، در این پژوهش اشباع کامل اطلاعات با انجام شانزده مصاحبه به‌دست آمد.

با توجه به نقش مصاحبه به‌عنوان روش اصلی‌تر جمع‌آوری اطلاعات در پژوهش پدیدارشناسی، از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بهره گرفته شد. پیش از انجام مصاحبه با مشارکت‌کنندگان، ضمن توصیف موضوع، ماهیت و اهداف تحقیق و شیوه اجرای آن، رضایت آن‌ها برای همکاری جلب شد. همچنین به‌منظور رعایت اصول اخلاقی در پژوهش، ضمن کسب اجازه ضبط گفت‌وگو از آنان، درباره محرمانه‌ماندن اطلاعات به آن‌ها اطمینان داده شد. مصاحبه به‌صورت فردی و در مدت زمان ۴۵ تا ۶۰ دقیقه انجام گرفت. مصاحبه‌ها با یک پرسش کلی شروع شد: «براساس تجربه خود در موضوع ازدواج، ملاک و ارجحیت‌های اصلی افراد در انتخاب همسر را که می‌توانید بیان کنید». سپس نویسنده اول سایر سؤال‌ها را برای روشن شدن دیدگاه آن‌ها پرسید. تمام مصاحبه‌ها ضبط شد و پس از پایان مرحله مصاحبه و تبدیل مکالمه‌های ضبط‌شده به نوشته، با مرور اطلاعات، در صورت نیاز به توضیح بیشتر شرکت‌کنندگان، از طریق تماس با آن‌ها، رفع نکات مبهم انجام گرفت.

در مرحله اول به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از محتوای هر گفت‌وگو، روش کلایزی (۱۹) در هفت مرحله اجرا شد. این روش شیوه‌ای مناسب برای معنابخشیدن به مصاحبه‌ها در پدیدارشناسی است. در تمام مراحل تحلیل داده، از پیشنهادات یک کارشناس در

یک عامل را نمی‌توان علت اصلی آن در نظر گرفت. براساس نتایج این مطالعات، علت طلاق براساس منشأ عوامل در چهار دسته همسرگزینی نادرست، نقص دانش و مهارت همسران، عملکرد نامطلوب همسران و شرایط اقتصادی نامطلوب طبقه‌بندی شد. شکست در ازدواج موجب ناامیدی، سرخوردگی و دلسردی، اضطراب و پریشانی در زندگی و بسیاری از مشکلات و آسیب‌های روان‌شناختی در زوجین و فرزندان می‌شود؛ بنابراین ضرورت دارد تا افراد پیش از ازدواج ضمن تلاش در زمینه خودشناسی، درباره ویژگی‌های اخلاقی، خصوصیات شخصیتی، توانمندی‌ها، علائق، ضعف و کاستی‌های خود به شناخت دست یابند تا قادر باشند با تعیین اهداف منطقی ازدواج و تبیین انتظارات خود از همسر آینده، فردی متناسب را انتخاب کنند که نتیجه آن رضایتمندی بیشتر از زندگی و کاهش تعارض‌ها و طلاق است (۱۸). ارزیابی و درک کامل اولویت‌های افراد در انتخاب همسر، ضمن آگاهی از انتظارات فردی از همسر آینده می‌تواند به توصیف و پیش‌بینی روند همسرگزینی، ازدواج و گرایش به طلاق کمک کند و نظریه‌های جدیدی را در موضوع فرایندهای انتخاب همسر شکل دهد.

سؤال اساسی پژوهش این بود که ملاک‌های مؤثر در انتخاب همسر به‌عنوان عوامل محافظ از نارضایتی و طلاق توسط زوجین براساس تجربه زیسته روان‌شناسان و مشاوران فعال در حوزه ازدواج چیست. آیا می‌توان این معیارها را در مقوله‌های خاصی دسته‌بندی کرد؟ دو کاربرد اصلی شناسایی این معیارها عبارت است از: ۱. تعیین و شناخت دقیق و جامع معیارها و ترجیحات افراد در ازدواج به‌منظور کمک به تدوین مفاهیم و نظریه‌ای مبتنی بر فرهنگ ایرانی اسلامی در زمینه ملاک‌های انتخاب همسر در جامعه ایران درباره کاهش نارضایتی زناشویی و طلاق؛ ۲. دستیابی به مفاهیم و مضامین مستدل به‌منظور طراحی و تدوین محتوای آموزشی و ساخت مقیاس‌ها و پرسش‌نامه‌های ارزشیابی کاربردی در ازدواج براساس شرایط فرهنگی جامعه ایران. به‌طورکلی می‌توان بیان کرد که روند رو به افزایش اختلاف و تنش‌های زوجین در سال‌ها و ماه‌های نخست زندگی، نشان‌دهنده آگاهی و شناخت اندک آن‌ها در مسائل گوناگون از جمله انتخاب همسر است. وجود تعارض و نارضایتی در روابط زوجین با شکست در ازدواج موجب ناامیدی، دلسردی، اضطراب و پریشانی در زندگی و مشکلات و آسیب‌های روان‌شناختی می‌شود؛ بنابراین ضرورت دارد تا افراد پیش از ازدواج ضمن تلاش در زمینه خودشناسی، درباره ویژگی‌های اخلاقی، خصوصیات شخصیتی، توانمندی‌ها، علائق و معیارهای خود و همسر آینده به شناخت دست یابند تا بتوانند اهداف خویش را از ازدواج مشخص کرده و با تعیین انتظارات خود فرد مناسب را انتخاب کنند و با آگاهی و درک مطلوب ازدواج نمایند. پژوهش حاضر با این هدف اجرا شد تا از دیدگاه روان‌شناسان و مشاوران حوزه ازدواج و خانواده به مطالعه و تعیین مؤلفه‌های اصلی بپردازد که هریک از زوجین می‌توانند در هنگام انتخاب همسر مدنظر قرار دهند و از این طریق ضمن دستیابی به رضایتمندی بیشتر از زندگی، گرایش به طلاق نیز در آنان کاهش یابد.

۱. Saturation

ثبات^۲، قابلیت تأیید^۳ و قابلیت انتقال^۴ است (۲۰). به منظور تعیین ضرورت وجود هریک از طبقه‌ها برای درون‌مایه‌های مدنظر، شاخص نسبت روایی محتوا (CVR)^۵ براساس نظرات گروه پانل محاسبه شد. در مرحله بعد با مراجعه به جدول لاوشه^۶ برای ده مشارکت‌کننده با ضریب ۰/۶ به‌عنوان نقطه بحرانی و ضرورت طبقه، اعتباریابی صورت گرفت.

۳ یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش در دو بخش نتایج تحلیل محتوا و اعتباریابی داده‌ها به‌طور مجزا ارائه شده است. مشخصات گروه نمونه متخصصان در مرحله مصاحبه، در جدول ۱ مشاهده می‌شود.

پژوهش کیفی برای بررسی دقت یکپارچگی نتیجه‌ها به‌منظور ارائه و تأیید توصیف تجربه مصاحبه‌شوندگان از موضوع پژوهش، استفاده شد. به‌منظور تطبیق نتایج حاصل با دیدگاه و تجربه مشارکت‌کنندگان، یافته‌ها به آنان ارائه شد تا نظرات نهایی خود را اعلام کنند. در آخرین گام پس از اصلاح یا حذف توصیف‌های زائد، رابطه بین مضمون‌ها مشخص شد و در نهایت مجموعه مضمون‌های فرعی و اصلی آماده گردید.

در مرحله کمی پژوهش از یک گروه پانل ده نفری از اساتید و دانشجویان کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی و مشاوره برای تعیین روایی مقوله‌های به‌دست‌آمده استفاده شد که با نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. اعتباریابی داده‌های پژوهش باتوجه به چهار ملاک قابلیت اعتماد^۱ گوبا و لینکلن انجام گرفت که شامل قابلیت اعتبار^۲، قابلیت

جدول ۱. مشخصات شرکت‌کنندگان در مصاحبه به‌تفکیک جنسیت، سن، مدرک تحصیلی، رشته تحصیلی، شغل و سابقه فعالیت

شرکت‌کننده	جنسیت	سن	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	شغل	سابقه فعالیت
۱	مرد	۳۴	کارشناسی ارشد	مشاوره	مشاور خانواده	۶ سال
۲	مرد	۴۵	دکتری	روان‌شناسی عمومی	روان‌شناس خانواده	۱۶ سال
۳	مرد	۳۷	دکتری	مشاوره	مشاور خانواده	۸ سال
۴	مرد	۳۲	کارشناسی ارشد	روان‌شناسی بالینی	روان‌شناس خانواده	۵ سال
۵	مرد	۳۵	دکتری	مشاوره	مشاور خانواده	۸ سال
۶	مرد	۳۷	کارشناسی ارشد	روان‌شناسی بالینی	روان‌شناس خانواده	۱۰ سال
۷	مرد	۴۳	دکتری	روان‌شناسی تربیتی	مشاوره	۱۲ سال
۸	مرد	۵۱	دکتری	مشاوره	مشاور خانواده	۲۱ سال
۹	مرد	۴۸	دکتری	روان‌شناسی بالینی	روان‌شناس خانواده	۱۸ سال
۱۰	زن	۳۶	دکتری	روان‌شناسی تربیتی	روان‌شناس خانواده	۹ سال
۱۱	زن	۳۲	کارشناسی ارشد	مشاوره و راهنمایی	مشاور خانواده	۶ سال
۱۲	زن	۳۷	کارشناسی ارشد	روان‌شناسی شخصیت	مشاور خانواده	۸ سال
۱۳	زن	۴۱	دکتری	مشاوره	مشاور خانواده	۱۲ سال
۱۴	زن	۳۵	کارشناسی ارشد	مشاوره	مشاور خانواده	۵ سال
۱۵	زن	۴۰	دکتری	روان‌شناسی بالینی	روان‌شناس خانواده	۱۴ سال
۱۶	زن	۳۷	دکتری	روان‌شناسی عمومی	روان‌شناس خانواده	۱۱ سال

باتوجه به جدول ۱، از تعداد کل مصاحبه‌شوندگان در مرحله کیفی، نه نفر مرد و هفت نفر زن بودند که میانگین سن شرکت‌کنندگان ۳۸ سال و میانگین سابقه کاری آنان ده سال و شش ماه به‌دست آمد. در بررسی مدرک تحصیلی شرکت‌کنندگان، ده نفر دارای مدرک تحصیلی دکتری و شش نفر دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد در یکی از رشته‌های روان‌شناسی یا مشاوره بودند. پس از اتمام مصاحبه با مرور مکالمه‌های ضبط‌شده و تبدیل آن‌ها به

دست‌نویس، مفهومی کلی از محتوا و معانی مصاحبه‌ها به‌دست آمد. با سامان‌دهی و ترکیب تجربه‌ها در ساختاری توصیفی و کدگذاری داده‌ها، تعیین عنوان برای هریک از کدها و طبقه‌بندی آن‌ها در مقوله‌ها براساس هدف پژوهش و مرتبط‌کردن کدها به یکدیگر، مقوله‌های فرعی مشخص شد. موضوع هریک از مقوله‌های فرعی حاصل در این مرحله که در تعیین مقوله اصلی به‌کار رفت، به‌تفکیک در جدول ۲ ارائه شده است.

5. Transferability
6. Content validity ratio
7. Lawsche

1. Truthworthiness
2. Credibility
3. Confirmability
4. Dependability

جدول ۲. مقوله‌های فرعی منتج از محتوای مصاحبه‌ها به تفکیک در هر مقوله اصلی

ردیف	مقوله فرعی	مقوله اصلی	تکرار در مصاحبه‌ها
۱	خودشناسی و خودآگاهی/صفات شخصیتی فردی		۱۳
۲	ویژگی‌های ظاهری/جسمانی		۱۱
۳	شباهت‌های رفتاری/شخصیتی		۹
۴	تفاوت‌های شخصیتی/رفتاری		۸
۵	نقاط قوت/نقاط ضعف/رفتار و عادات منفی	ویژگی‌های شخصیتی	۸
۶	ارزش‌ها و اهداف فردی/مشترک		۱۰
۷	موضوعات ایجادکننده احساس ارزشمندی		۵
۸	سابقه سلامت یا بیماری جسمی/روان‌شناختی		۷
۹	استقلال فردی/وابستگی به خانواده		۹
۱۰	نقش و مسئولیت فرد در زندگی		۶
۱۱	فرزند چندم خانواده/خواهر و برادران		۱۱
۱۲	تحصیلات و شغل والدین		۹
۱۳	سابقه اختلاف/طلاق در خانواده	سابقه رشدی خانوادگی	۱۰
۱۴	شیوه تربیتی		۱۱
۱۵	رابطه با پدر (شباهت‌ها، تفاوت‌ها)		۵
۱۶	رابطه با مادر (شباهت‌ها، تفاوت‌ها)		۵
۱۷	اولویت‌های اصلی خانواده		۷
۱۸	آگاهی از روش‌های ابراز و دریافت عشق و محبت		۱۰
۱۹	نیاز به عشق و محبت	بیان عشق و احساسات	۸
۲۰	ضرورت ابراز عشق و محبت		۹
۲۱	افزایش عشق و محبت در سال‌های بعد یا هنگام کم‌رنگ‌شدن		۴
۲۲	نقش ایمان به خدا در زندگی و ازدواج		۶
۲۳	میزان پایبندی به انجام مراسم دینی	معنویت و انتظارات دینی	۹
۲۴	انتظار از همسر در امور دینی		۱۱
۲۵	شرکت در مراسم دینی خانوادگی		۶
۲۶	رعایت شئون دینی در روابط خانوادگی و اجتماعی		۵
۲۷	مدیریت پول و هزینه‌های خانواده		۱۳
۲۸	نقش پس‌انداز پول/نحوه پس‌انداز		۱۰
۲۹	میزان هزینه‌کرد پول در ماه		۸
۳۰	اشتغال خانم/نحوه هزینه‌کرد درآمد خانم		۱۰
۳۱	برنامه‌ریزی خرید توسط کدام زوج	مدیریت امور مالی و اقتصادی	۷
۳۲	حساب مشترک/چندین کارت اعتباری		۵
۳۳	بیمه عمر/خمس		۴
۳۴	قبول دریافت کمک مالی از والدین		۷
۳۵	خرید اقساطی لوازم منزل		۳
۳۶	خرید تمام وسایل و امکانات منزل		۵
۳۷	رفتارهای ناراحت‌کننده و آزاردهنده همسر		۷
۳۸	انتظار از همسر در زمان ناراحتی		۶
۳۹	عوامل برانگیزنده عصبانیت و خشم		۱۰
۴۰	نحوه رفتار به‌هنگام خشم و عصبانیت	تعارض و حل آن	۴
۴۱	شیوه کنترل و مدیریت خشم و عصبانیت		۸
۴۲	نقش گفت‌وگو در مدیریت اختلاف و تعارض		۷
۴۳	اولین اقدام برای حل اختلاف/پیش‌قدم کیست		۳
۴۴	اجبار والدین به ازدواج زوجین		۵
۴۵	موافقت خانواده‌ها با ازدواج زوجین	خانواده‌ها و آداب و رسوم	۱۳
۴۶	پذیرش خانواده‌ها توسط یکدیگر		۷
۴۷	میزان حمایت خانواده از زوجین		۹
۴۸	شباهت بین مادر و پدر فرد با مادر و پدر همسر		۴

۴	تفاوت بین مادر و پدر فرد با مادر و پدر همسر	۴۹
۶	صفات مورد انتظار در والدین همسر	۵۰
۱۱	آداب و رسوم مشترک/ متمایز خانواده‌ها	۵۱
۹	پایبندی خانواده‌ها به مراسم و اعتقادات دینی و مسائل کشوری	۵۲

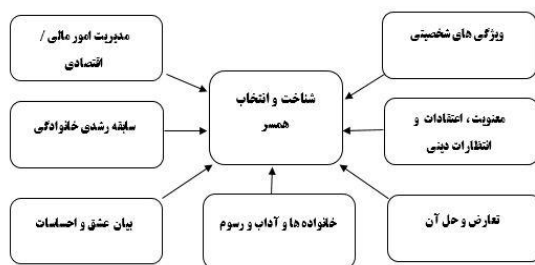
در جدول ۲ مقوله‌های فرعی به دست آمده از تحلیل محتوای مصاحبه با شرکت‌کنندگان ارائه شده است. پس از تعیین کدهای مربوط به هر مقوله و گروه‌بندی مقوله‌ها با همکاری دو نفر از اساتید باتجربه و متخصص در حوزه خانواده، ۳۹۷ کد اولیه حاصل از نتایج تحلیل مصاحبه‌ها با توجه به محتوای ارائه شده در ۵۲ مقوله فرعی گروه‌بندی شد که شامل موضوعاتی از صفات و ویژگی‌های شخصیتی هریک از زوجین تا آداب و رسوم مشترک در خانواده آن‌ها بود. در مرحله بعد با طبقه‌بندی مقوله‌های فرعی، پانزده مقوله اصلی اولیه به دست آمد که در نهایت با پیشنهاد اساتید و ادغام برخی از مقوله‌ها، هفت مقوله اصلی استخراج شد که در جدول ۳ مشاهده می‌شود.

جدول ۳. کدها و مقوله‌های فرعی منتج به مقوله‌های اصلی به تفکیک

۳ ردیف	مقوله اصلی	تعداد مقوله فرعی	تعداد کدها
۱	ویژگی‌های شخصیتی	۱۰	۸۶
۲	سابقه رشدی خانوادگی	۷	۵۸
۳	بیان عشق و احساسات	۴	۳۱
۴	معنویت، اعتقادات و انتظارات دینی	۵	۳۷
۵	مدیریت امور مالی و اقتصادی	۱۰	۷۲
۶	تعارض و حل آن	۷	۴۵
۷	خانواده‌ها و آداب و رسوم	۹	۶۸
	تعداد کل	۵۲	۳۹۷

بر اساس نتیجه این پژوهش هفت مقوله اصلی مؤثر در شناخت و تعیین ملاک‌های انتخاب همسر به عنوان عوامل بازدارنده از نارضایتی زناشویی و طلاق در زوجین عبارت بود از: ۱. ویژگی‌های شخصیتی و فردی؛ ۲. سابقه رشدی خانوادگی؛ ۳. بیان عشق و احساسات؛ ۴. معنویت، اعتقادات و انتظارات دینی؛ ۵. مدیریت امور مالی و اقتصادی؛ ۶. تعارض و حل آن؛ ۷. خانواده‌های زوجین و آداب و رسوم. الگوی ارتباط مقوله‌های اصلی با موضوع شناخت و انتخاب همسر در شکل ۱ نمایش داده شده است.

بررسی مقوله‌های فرعی در جدول ۳ نشان می‌دهد، تعداد بیشتر مقوله‌های فرعی به ترتیب در مقوله اصلی ویژگی‌های شخصیتی و مدیریت امور مالی و اقتصادی و خانواده و آداب و رسوم به ترتیب با ۱۰ و ۹ و ۱۰ مقوله قرار گرفته است؛ همچنین تکرار موضوعات و تجارب منتج به کدهای مؤثر در تعیین و تدوین مقوله‌های فرعی این سه مقوله فرعی به ترتیب با فراوانی ۸۶ و ۷۲ و ۶۸ عنوان کد مشخص شده است. در بین مقوله‌های فرعی، بیان عشق و احساسات با ۴ زیرمقوله فرعی و ۳۱ کد دارای کمترین تعداد فراوانی بود.

شکل ۱. الگوی ارتباط مؤلفه‌های اصلی با شناخت و انتخاب همسر از دید متخصصان

در افراد مطرح شد که فراوانی موضوعات و کدهای حاصل از تحلیل داده‌ها و مقوله‌های فرعی این نتیجه را تأیید کرد. این مقوله شامل مضمون‌های فرعی خودشناسی، ویژگی‌های ظاهری و جسمانی، شباهت‌ها و تفاوت‌های رفتاری و شخصیتی، نقاط قوت و ضعف و رفتار و عادات منفی، ارزش‌ها، اهداف فردی و مشترک، احساس ارزشمندی، سابقه سلامت یا بیماری جسمی و روان‌شناختی، استقلال فردی، وابستگی به خانواده و نقش و مسئولیت فرد در زندگی بود.

همان‌طور که در الگوی ۱ مشاهده می‌شود، مؤلفه‌های اساسی افراد در انتخاب همسر از دید متخصصان حوزه خانواده که می‌تواند به عنوان عوامل محافظت‌کننده زندگی زناشویی در برابر نارضایتی و طلاق مدنظر قرار گیرد، با استنتاج هفت مقوله اصلی از محتوای دیدگاه مشارکت‌کنندگان مشخص شد.

– ویژگی‌های شخصیتی و فردی: از دیدگاه مشارکت‌کنندگان، صفات شخصیتی و فردی یکی از مؤلفه‌های مؤثر در شناخت و انتخاب همسر

نمونه‌ای از اظهارات شرکت‌کنندگان در این مقوله عبارت بود از: «هر فرد با آگاهی از خصوصیات شخصیتی و رفتاری خود و نقاط قوت و ضعفش می‌تواند به ملاک‌های انتخاب همسر آینده‌اش و همچنین انتظاراتش از او برسد» یا «یکی از ملاک‌های افراد در ازدواج زیبایی و ظاهر جسمی است که برای بعضی‌ها خیلی مهمه و ملاک اول اون‌ها است».

– سابقه رشدی- تربیتی خانوادگی: مصاحبه‌شوندگان در این مقوله اصلی، موضوعات مربوط با مقوله‌های فرعی چندمین فرزند خانواده، تعداد خواهر و برادران، تحصیلات و شغل والدین، سابقه اختلاف و طلاق در خانواده، شیوه تربیتی خانواده (آسان‌گیر / سخت‌گیر، دوستانه / خصمانه، همکاری / رقابتی، منظم/نامنظم)، رابطه با پدر (شباهت‌ها، تفاوت‌ها)، رابطه با مادر (شباهت‌ها، تفاوت‌ها) و اولویت‌های اصلی خانواده (پول، تحصیل، ورزش، سلامت، شغل، دین، قدرت، کنترل، موفقیت، نظافت، ادب، بخشش) را بیان کردند. نمونه‌هایی از پاسخ‌ها عبارت بود از: «میزان سواد و تحصیلات و شغل والدین و حتی محل کار و اداره آن‌ها در زمینه آشنایی با شرایط خانواده طرف مقابل اهمیت دارد» و «موقع وصلت با یک خانواده توجه به روابط پدر و مادر و افراد خانواده، جدایی و طلاق و دلیل آن و حتی تک‌سرپرستی بهتره بررسی شود».

– بیان عشق و احساسات: محبت، صمیمیت و ابراز آن و نقش احساسات در زندگی به عنوان یکی از عوامل مؤثر و درخور توجه در زندگی، از دیدگاه مشارکت‌کنندگان در همسرگزینی افراد مطرح شد که شامل آگاهی از شیوه‌های ابراز و دریافت عشق و محبت، نیاز به عشق و محبت، ضرورت ابراز عشق و محبت و راه‌های افزایش عشق و محبت در سال‌های بعد یا هنگام کم‌رنگ شدن آن بود. نمونه‌های گفتاری عبارت بود از: «افراد گاهی شدیداً به محبت و صمیمیت و حتی مورد توجه قرار گرفتن نیاز دارند. بعضی‌ها هم در این زمینه سرد و بی‌احساس هستند» و «بعضی افراد با اینکه براشون محبت و عشق مهمه، اما یا یاد ندارند یا فکر نمی‌کنند نشان دادن احساس محبت چقدر برای دیگری ارزش دارد».

– معنویت، اعتقادات و انتظارات دینی: دیدگاه مشارکت‌کنندگان در قالب آنچه به زندگی افراد معنا می‌بخشد و باورها و موضوعات دینی، در این مقوله جای گرفت. از تحلیل نتایج، مضامین فرعی نقش ایمان به خدا در زندگی و ازدواج، میزان پایبندی به انجام مراسم دینی، انتظار از همسر در امور دینی، شرکت در مراسم دینی به صورت خانوادگی و مشترک و رعایت شئون دینی در روابط خانوادگی و اجتماعی به دست آمد. دو نمونه از پاسخ‌ها به این صورت بود: «نقش ایمان به خدا، انجام فرایض و دستورات دینی، زندگی ائمه و اثری که می‌تواند در زندگی داشته باشد و دین‌داری که می‌تواند به استحکام زندگی کمک کند» و «باتوجه به تفاوت‌های افراد در انجام فرائض دینی و حساسیت بیشتر بعضی‌ها، باید در مورد اعتقادات و انجام امور دینی پرسیده شود».

– مدیریت امور مالی و اقتصادی: نظر شرکت‌کنندگان در زمینه‌های مرتبط با درآمد، پول و هزینه‌کرد که ضروری است در هنگام انتخاب همسر مدنظر باشد، در مقوله‌های فرعی، مدیریت پول و هزینه‌های

خانواده، نقش پس‌انداز و نحوه آن، میزان هزینه‌کرد پول در ماه، اشتغال و نحوه هزینه‌کرد حقوق خانم، برنامه‌ریزی خرید توسط زوجین، داشتن حساب مشترک و کارت اعتباری، بیمه عمر/پرداخت خمس، دریافت کمک مالی از والدین، خرید اقساطی و خرید تمام امکانات منزل طبقه‌بندی شد. شواهد گفتاری در این مضمون اصلی عبارت بود از: «باید در مورد شغل، میزان درآمد و اینکه درآمد چطور خرج می‌شه و تابه‌حال فرد به‌ویژه مرد از لحاظ مالی چقدر موفق بوده، بررسی کرد» و «اینکه زن و شوهر چقدر از درآمد خانواده را پس‌انداز یا صرفه‌جویی کنند و چطور این کار انجام بشه».

– تعارض و شیوه‌های مدیریت و حل آن: در این مقوله پس از تحلیل عوامل بروز اختلاف و تعارض در خانواده و شیوه مدیریت از دید مصاحبه‌شوندگان، مضمون‌های فرعی رفتارهای ناراحت‌کننده همسر، انتظار از همسر در زمان ناراحتی، عوامل برانگیزنده خشم، نحوه رفتار به‌هنگام خشم، شیوه مدیریت آن، نقش گفت‌وگو در مدیریت اختلاف و اولین اقدام برای حل اختلاف/پیش‌قدم‌بودن به‌دست آمد. نمونه‌های گفتاری عبارت بود از: «عوامل زیادی می‌تواند باعث شود تا افراد عصبانی و خشمگین شوند، باید بررسی شود که فرد به این عوامل آگاه است و آن‌ها را می‌شناسد» و «هر فرد باید بداند که طرف مقابل در هنگام بروز حالات خشم و ناراحتی چگونه خود را آرام می‌کند».

– خانواده زوجین و آداب و رسوم آن‌ها: توجه مصاحبه‌شوندگان به خانواده و آداب و رسوم آن در انتخاب همسر باعث دستیابی به مضمون‌های اجبار والدین به ازدواج، موافقت خانواده‌ها با ازدواج، پذیرش خانواده‌ها توسط یکدیگر، وابستگی زوجین به خانواده اصلی، شباهت یا تفاوت بین والدین فرد با والدین همسر، صفات مورد انتظار در والدین همسر، آداب و رسوم مشترک یا متفاوت و پایبندی خانواده‌ها به مراسم و اعتقادات دینی و مسائل کشوری شد. نمونه‌ای از پاسخ در مصاحبه‌ها عبارت بود از: «یکی از موضوع‌های مهم که هر زوج باید تاحد ممکن بررسی کنه این هست که طرف مقابل با خواست خودش می‌خواهد ازدواج کند یا با اجبار دیگران» و «آیا خانواده‌های هر دو زوج با این ازدواج موافقت یا ممکن است یکی از خانواده‌ها یا حتی یکی از والدین ناراضی باشد».

اعتباریابی داده‌های پژوهش: برای ارزیابی روایی محتوا از نظر متخصصان درباره میزان هماهنگی طبقات با درون‌مایه‌ها از دو روش کیفی و کمی استفاده شد. در بررسی کیفی محتوا، کارشناسان صاحب‌نظر دیدگاه خود را در ارتباط با طبقه‌بندی ارائه دادند و براساس چهار ملاک قابلیت اعتماد گوبا و لینکلن (۲۰) ارزیابی و نکات ضروری اصلاح شد.

۱. قابلیت اعتبار، اقدام آگاهانه برای اطمینان از تفسیر معنای داده‌ها از نظر صحت و درستی است که با انتخاب مشارکت‌کنندگانی با بیشترین تنوع تجربه، تداوم فرایند نمونه‌گیری تا رسیدن داده‌ها به حد اشباع و تعیین مناسب‌ترین واحد معنایی تسهیل شد. ارزیابی اعتبار داخلی تحلیل محتوا از طریق روایی صورتی^۱ صورت گرفت و به منظور روایی محتوا^۲ از پانل کارشناسان برای کمک به تدوین مفهوم و موضوعات کدگذاری و نیز بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان استفاده شد. پس از ارائه

2. Content validity

1. Face validity

نتایج مطالعه در دیگر گروه‌ها یا موقعیت‌ها می‌پردازد. با ارائه توصیف روشی از موضوع، نحوه انتخاب و ویژگی مشارکت‌کنندگان، جمع‌آوری داده و فرایند تحلیل داده‌ها سعی شد تا خواننده بتواند درباره قابلیت کاربرد یافته‌ها در موقعیت‌های دیگر قضاوت کند.

برای محاسبه نسبت روایی محتوا، گروه پانل دیدگاه خود را درباره هریک از طبقات براساس سه گزینه (ضروری است، مفید اما ضروری نیست، ضرورتی ندارد) بررسی و بیان کردند. سپس CVR براساس فرمول زیر محاسبه شد و با استفاده از جدول لاوشه و نقطه بحرانی انتخابی، برای ده نفر مشارکت‌کننده ضریب ۰/۶ به عنوان نقطه بحرانی و ضرورت‌گویه محسوب شد. در این فرمول n_e تعداد افراد متخصصی است که وجود گویه مدنظر را ضروری می‌دانند و N تعداد کل افراد متخصص است.

$$CVR = \frac{n_e - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

متن مصاحبه و کدهای استخراج‌شده به مشارکت‌کنندگان، دیدگاه آن‌ها درباره صحت و سقم آن دریافت گردید که در صورت وجود مغایرت، مراتب بازبینی و اصلاح شد؛ ۲. قابلیت ثبات بیانگر پایداری داده‌ها در طول زمان و شرایط متفاوت و قابلیت تکرار نتایج در زمان‌ها و شرایط مشابه است و سازگاری، منطقی بودن و پیوستگی یافته‌ها را نشان می‌دهد. با بررسی دقیق داده‌ها توسط یک کارشناس، پرهیز از طولانی شدن زمان جمع‌آوری داده‌ها در مصاحبه و نیز بررسی موضوع پژوهش از دیدگاه همه مشارکت‌کنندگان، تاحدامکان در جهت افزایش ثبات نتایج، تلاش صورت گرفت؛ ۳. قابلیت تأیید که ارتباط داده‌ها با منابع و پیدایش نتایج و تفاسیر از این منابع است، با تشریح کامل مراحل اجرا شامل جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و شکل‌گیری مضمون‌ها و مقوله‌ها و نیز تأیید فرایند اجرا توسط کارشناسان براساس تحقیقات پیشین، تسهیل شد؛ ۴. قابلیت انتقال به احتمال انتقال و استفاده از

جدول ۴. امتیاز شاخص‌های روایی محتوا به تفکیک در هر مقوله فرعی و مقوله اصلی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	روایی محتوا (CVR)	نتیجه
ویژگی‌های شخصیتی	ویژگی‌های شخصیتی	۱	قبول
	ویژگی‌های ظاهری/جسمانی	۰/۸	قبول
	شباهت‌های رفتاری/شخصیتی	۰/۸	قبول
	تفاوت‌های شخصیتی/رفتاری	۱	قبول
	نقاط قوت/نقاط ضعف/رفتار و عادات منفی	۱	قبول
	ارزش‌ها و اهداف فردی و مشترک	۰/۶	قبول
	احساس ارزشمندی	۰/۸	قبول
	سابقه سلامت یا بیماری جسمی/روان‌شناختی	۰/۸	قبول
	استقلال فردی/وابستگی به خانواده	۱	قبول
	نقش و مسئولیت فرد در زندگی	۰/۶	قبول
سابقه رشدی خانوادگی	فرزند چندم خانواده/خواهر و برادران	۰/۸	قبول
	تحصیلات و شغل والدین	۰/۸	قبول
	سابقه اختلاف/طلاق در خانواده	۱	قبول
	شیوه تربیتی خانواده	۰/۸	قبول
	رابطه با پدر (شباهت‌ها، تفاوت‌ها)	۰/۶	قبول
	رابطه با مادر (شباهت‌ها، تفاوت‌ها)	۰/۸	قبول
	اولویت‌های اصلی خانواده	۰/۸	قبول
	آگاهی از روش‌های ابراز و دریافت عشق و محبت	۱	قبول
	نیاز به عشق و محبت	۱	قبول
	ضرورت ابراز عشق و محبت	۰/۸	قبول
معنویت، اعتقادات و انتظارات دینی	افزایش عشق و محبت در سال‌های بعد یا هنگام کم‌رنگ شدن	۱	قبول
	نقش ایمان به خدا در زندگی و ازدواج	۰/۸	قبول
	میزان پایبندی به انجام مراسم دینی	۰/۶	قبول
	انتظار از همسر در امور دینی	۰/۸	قبول
	شرکت در مراسم دینی خانوادگی	۰/۶	قبول
	رعایت شئون دینی در روابط خانوادگی و اجتماعی	۰/۶	قبول
	مدیریت پول و هزینه‌های خانواده	۰/۶	قبول
	نقش پس‌انداز پول/نحوه پس‌انداز	۱	قبول
	میزان هزینه‌کرد پول در ماه	۰/۸	قبول
	اشتغال خانم/نحوه هزینه‌کرد درآمد خانم	۱	قبول
برنامه‌ریزی خرید توسط کدام زوج	۰/۸	قبول	

رد	۰/۴	حساب مشترک/چندین کارت اعتباری	
قبول	۰/۶	بیمه عمر/خمس	
قبول	۰/۸	قبول دریافت کمک مالی از والدین	
رد	۰/۲	خرید اقساطی لوازم منزل	
قبول	۰/۸	خرید تمام وسایل و امکانات منزل	
قبول	۰/۶	رفتارهای ناراحت‌کننده همسر	تعارض و حل آن
قبول	۰/۶	انتظار از همسر در زمان ناراحتی	
قبول	۰/۶	عوامل برانگیزنده عصبانیت و خشم	
قبول	۱	نحوه رفتار به‌هنگام خشم و عصبانیت	
قبول	۰/۸	شیوه کنترل و مدیریت خشم و عصبانیت	
قبول	۰/۸	نقش گفت‌وگو در مدیریت اختلاف و تعارض	
قبول	۱	اولین اقدام برای حل اختلاف/پیش‌قدم	
قبول	۱	اجبار والدین به ازدواج زوجین	خانواده‌ها و آداب و رسوم
قبول	۰/۶	موافقت خانواده‌ها با ازدواج زوجین	
قبول	۰/۸	پذیرش خانواده‌ها توسط یکدیگر	
قبول	۰/۸	میزان حمایت خانواده از زوجین	
قبول	۱	شباهت بین مادر و پدر فرد با مادر و پدر همسر	
رد	۰/۴	تفاوت بین مادر و پدر فرد با مادر و پدر همسر	
قبول	۱	صفات مورد انتظار در والدین همسر	
قبول	۰/۸	آداب و رسوم مشترک/تمایز خانواده‌ها	
قبول	۱	آداب و رسوم خانواده‌ها/اعتقادات دینی	

به طلاق مطرح کرده‌اند.

نتایج این پژوهش نشان داد، هفت مؤلفه اساسی ویژگی‌های شخصیتی و فردی، سابقه رشد خانوادگی، ابراز عشق و احساسات، معنویت و انتظارات دینی، مدیریت امور مالی، تعارض و حل آن و خانواده زوجین و آداب و رسوم آن‌ها، از دیدگاه کارشناسان خانواده به‌عنوان معیارهای انتخاب همسر، دارای نقشی مهم در محافظت از روابط زوجین در برابر نارضایتی و طلاق هستند. در تبیین این نتایج می‌توان بیان کرد، صفات شخصیتی و فردی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مؤثر در شناخت و انتخاب همسر، با تأکید بر موضوعاتی مانند خصوصیات شخصیتی، روان‌شناختی و رفتاری سالم در افراد که جایگاه ویژه‌ای در تعامل مؤثر و سازنده با همسر دارد، ضمن پایدارسازی روابط، بروز تعارض و نارضایتی را در زوجین کاهش می‌دهد. این یافته در پژوهش‌های متعدد مانند پارپائی و همکاران (۱۱) تأیید شده است.

همچنین نتایج پژوهش حاضر مشخص کرد، سابقه رشدی-تربیتی خانوادگی افراد به‌منزله مؤلفه‌ای مؤثر در همسرگزینی، درزمینه پیشگیری از بروز اختلاف منجر به طلاق نقش دارد. توجه به نقش تربیتی خانواده با مطالعات آلوس-سیلوا و همکاران (۱۴) و اکبری و همکاران (۱۷) مشابه است.

از دیگر یافته‌های پژوهش حاضر، تأکید بر ملاک‌های معنویت، دین‌داری، محبت و صمیمیت به‌عنوان عوامل مؤثر بر انتخاب همسر و کاهش نارضایتی و طلاق در زوجین، توسط مشارکت‌کنندگان در تحقیق بود که نتایج مشابه با این یافته در پژوهش والتاین و همکاران (۱۶) به‌دست آمد. در تبیین این یافته می‌توان اهمیت موضوع پایبندی به امور و مناسک دینی در جامعه و فرهنگ ایرانی را مؤثر دانست که براساس آن افراد دین‌دار ضمن پایبندی به اصول دینی خود و با حفظ

براساس نتایج امتیاز نسبت روایی در جدول ۴، سه مقوله فرعی حساب مشترک/چندین کارت اعتباری و خرید اقساطی لوازم منزل و تفاوت بین مادر و پدر فرد با مادر و پدر همسر، حد نصاب نقطه بحرانی را در تأیید ضرورت وجود در طبقه مدنظر کسب نکردند. دلیل این امر می‌تواند ناشی از ارزش و اهمیت کمتر این موضوعات از دیدگاه متخصصان باشد. سایر طبقات حداقل نسبت روایی محتوایی مدنظر را به‌دست آوردند.

۴ بحث

هدف از اجرای پژوهش حاضر، تعیین مؤلفه‌های مهم افراد در ازدواج و انتخاب همسر براساس فرهنگ ایرانی بود که می‌تواند با انتخاب آگاهانه و کارآمد نقش مؤثری در کاهش نارضایتی و طلاق در زوجین داشته باشد. این پژوهش در قالب مطالعه‌ای ترکیبی به‌شیوه پدیدارشناسی به بررسی تجربه زیسته متخصصان و کارشناسان حوزه ازدواج و تشکیل خانواده پرداخت. تاکنون پژوهش‌ها و مطالعات بسیاری در ایران و سایر کشورهای جهان درزمینه تعیین و شناسایی ملاک‌ها و سلیقه‌های افراد در شناخت و انتخاب همسر صورت گرفته است که باوجود گستردگی فرهنگ‌ها، زبان، اعتقادات، طبقات اجتماعی اقتصادی و سایر متغیرهای بااهمیت در میان ساکنان این کره خاکی، اشتراک‌هایی در این انتخاب وجود دارد. افراد در انتخاب شریک زندگی خود بر موضوعاتی چون صفت‌های ایده‌آل شخصیتی و جسمانی، مهارت‌های مناسب در مدیریت مالی، خانه‌داری، بیان احساسات و کنترل هیجان‌ها، کیفیت روابط اجتماعی، معنویت و اعتقادات و سایر ملاک‌ها تمرکز می‌کنند. بدون‌شک، پژوهشگران، بی‌توجهی و شناخت و آگاهی از این مؤلفه‌ها را به‌عنوان عوامل تهدیدکننده زندگی، نبود رضایت و موفقیت در زندگی و افزایش گرایش

و رعایت تعهدات خانوادگی در استحکام بنیان خانواده تلاش می‌کنند. براین اساس باورهای مذهبی برخلاف سایر ملاک‌های زودگذر، اثر طولانی‌تری در تحکیم روابط زناشویی دارد.

معیار مدیریت مالی و اقتصادی از دیگر یافته‌های این پژوهش بود که در بسیاری از بررسی‌های پیشین نیز به اهمیت آن در انتخاب همسر توسط هریک از زوجین، توجه ویژه‌ای شده است. آفتاب و سقیب، چشم‌انداز مالی در انتخاب شریک زندگی را از نظر سابقه مالی قوی، شغل، کسب‌وکار شخصی، بلندپروازی و سخت‌کوشی، بسیار بااهمیت بیان کردند (۹).

اهمیت خانواده و آداب و رسوم خانواده‌ها در موضوع همسرگزینی توسط زوجین از دیگر ملاک‌های به‌دست‌آمده در این پژوهش بود که نشان داد افراد در انتخاب یک شریک زندگی به‌طور معمول علاوه بر سنجش ارزش و ویژگی‌های فردی همسر خود، به ارزیابی خانواده و موضوعات فرهنگی و ارزشی در آن نیز توجه دارند. این نتیجه با یافته‌های پژوهش روشنی و همکاران با تأکید بر نقش عوامل اقتصادی-اجتماعی خانواده زوجین در انتخاب همسر (۱۸)، پژوهش شریعتی و همکاران در تبیین عوامل فرهنگی، توافق ارزشی، توافق هنجاری و توافق دین‌داری در خانواده زوجین (۷) و مطالعات جانسون و آنتون (۲۱) و هلم و همکاران (۲۲) با توجه به موضوع تناسب خانوادگی زوجین، همسوست.

نتایج این پژوهش از لحاظ نظری می‌تواند به متخصصان در تدوین دیدگاه و نظریه در موضوع معیارهای انتخاب همسر و ازدواج متناسب با فرهنگ و جامعه ایرانی کمک کند که برون‌داد آن موجب انتخاب آگاهانه، رضایت زناشویی، پایداری زندگی و کاهش تعارضات و طلاق می‌شود. این یافته‌ها از لحاظ کاربردی نیز به تدوین و آماده‌سازی مضامین آموزشی منطبق با فرهنگ بومی، تهیه سرفصل‌های متنوع از موضوعات و محتوای مطالب برای به‌کارگیری در دوره‌های آموزشی و مشاوره روان‌شناختی پیش از ازدواج و آموزش مهارت‌های زندگی زناشویی زوجین، ساخت پرسش‌نامه‌ها و مقیاس‌های انتخاب همسر کمک می‌کند.

پیشنهاد می‌شود، به‌منظور تمرکز بیشتر بر موضوعات فرهنگی و بومی خاص هر منطقه و با هر قومیت، این پژوهش در سطح گسترده‌تر با هدف پوشش تمام موضوعات فرهنگی و بومی خاص هر منطقه و با بهره‌گیری از نظرات جامعه‌ای بزرگ از متخصصان و کارشناسان حوزه خانواده اجرا شود. به‌علاوه می‌توان با مطالعه دیدگاه زوجین موفق و ناموفق در ازدواج و مقایسه با نظرات متخصصان، به رویکرد جامع‌تری در زمینه ملاک‌های انتخاب همسر در زوجین دست یافت.

اجرای هر پژوهش با محدودیت‌هایی همراه است. این مطالعه نیز دارای محدودیت‌هایی زیر بود: فراهم‌نشدن امکان استفاده از نظرات سایر متخصصان در حوزه‌های جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی و غیره به‌دلیل گستردگی حوزه اجرای پژوهش؛ محدودیت دسترسی به دیدگاه کارشناسان حوزه ازدواج در یک فرهنگ و امکان‌نداشتن اجرای پژوهش در فرهنگ‌ها و قومیت‌های گوناگون در تمام مناطق کشور؛ ممکن‌نبودن بهره‌گیری از دیدگاه زوجین دارای رضایت در زندگی؛ امکان‌نداشتن استفاده از نظرات زوجین در مرحله طلاق و جدایی.

۵ نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر برخلاف اکثر مطالعات قبلی به‌جای اشخاص مجرد یا متأهل، از دیدگاه و تجربه مشاوران و روان‌شناسان خانواده و ازدواج به موضوع شناخت و انتخاب همسر و نقش آن در پیشگیری از نارضایتی زناشویی و گرایش به طلاق در زوجین پرداخت. در این پژوهش هفت مؤلفه اساسی ویژگی‌های شخصیتی، سابقه رشدی خانوادگی، ابراز عشق و احساسات، معنویت و انتظارات دینی، مدیریت امور مالی، تعارض و حل آن و خانواده زوجین و آداب و رسوم، به‌عنوان معیارهای اساسی ازدواج به‌دست آمد. از دیدگاه این متخصصان در صورتی‌که هفت مؤلفه مذکور در هنگام انتخاب همسر در مرحله پیش از ازدواج، توسط زوجین مدنظر قرار گیرد، ضمن آنکه به انتخاب آگاهانه و توأم با شناخت بیشتر در زوجین کمک می‌کند، می‌تواند با احساس رضایتمندی و خوشبختی در زندگی از بروز کشمکش و اختلاف در آن‌ها پیشگیری کند. بدون‌شک افزایش احساس موفقیت و خرسندی در زندگی علاوه بر استحکام روابط زوجین و سلامت فرزندان، در کاهش جدایی و طلاق نیز نقش کارآمدی خواهد داشت.

۶ تشکر و قدردانی

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از تمامی اساتید، دانشجویان و افرادی که در مراحل اجرای پژوهش با حمایت‌های معنوی و فکری خود آن‌ها را یاری کردند، صمیمانه تشکر و قدردانی کنند.

۷ بیانیه‌ها

تأییدیه اخلاقی و رضایت‌نامه از شرکت‌کنندگان

در پژوهش حاضر به‌منظور رعایت اخلاق ضمن توصیف کامل فرایند پژوهش برای تمام شرکت‌کنندگان، فرم رضایت‌نامه کتبی امضا شده نیز از آن‌ها دریافت شد. مشارکت‌کنندگان به‌صورت داوطلبانه در پژوهش همکاری کردند و به آنان در زمینه رازداری و محرمانه‌بودن اطلاعات اطمینان داده شد.

رضایت برای انتشار

این امر غیرقابل اجرا است.

تضاد منافع

نویسندگان این مقاله اعلام می‌کنند که هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

در دسترس بودن داده‌ها و مواد

داده‌ها و اطلاعات پژوهش در پیوست رساله دکتری نویسنده اول در دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد در دسترس است.

منابع مالی

این پژوهش با حمایت مالی سازمان یا نهادی انجام نشده و هزینه‌های آن توسط نویسنده مقاله تأمین شده است.

مشارکت نویسندگان

این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول بوده که با مساعدت و راهنمایی اساتید راهنما و مشاور انجام شده است.

References

1. Montesquieu D. The spirit of law. Mohtadi AA. (Persian translator). Tehran: Amir Kabir Pub; 2022. [Persian]
2. Boyce CJ, Wood AM, Ferguson E. For better or for worse: the moderating effects of personality on the marriage-life satisfaction link. *Pers Individ Dif*. 2016;97:61–6. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.03.005>
3. Islam MDN. Gender differences in mate selection criteria among university students in Bangladesh: a study from the social homogamy perspective. *Heliyon*. 2021;7(6):e07378. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07378>
4. Guner N, Kulikova Y, Llull J. Reprint of: marriage and health: selection, protection, and assortative mating. *European Economic Review*. 2018;109:162–90. <https://doi.org/10.1016/j.eurocorev.2018.06.002>
5. Campbell L, Pink JC, Stanton SCE. Ideal mate standards and romantic relationships. In: Mikulincer M, Shaver PR, Simpson JA, Dovidio JF; editors. *APA handbook of personality and social psychology, Volume 3: interpersonal relations*. Washington: American Psychological Association; 2015. <https://doi.org/10.1037/14344-009>
6. Bradford K, Stewart JW, Pfister R, Higginbotham BJ. Avoid falling for a jerk (ETTE): effectiveness of the premarital interpersonal choices and knowledge program among emerging adults. *J Marital Fam Ther*. 2016;42(4):630–44. <https://doi.org/10.1111/jmft.12174>
7. Shariati M, Esmaili R, Hejazi SN. In student marriage and presenting a favorable structural model in Isfahan universities. *Knowledge & Research in Applied Psychology*. 2023;23(4):186–93. [Persian] https://jsr-p.isfahan.iau.ir/article_680067.html?lang=en
8. Sharifi Saei MH, Azadarmaki T. Taghyeerat chalesh ha va ayandeye khanevadeye Irani [Changes, challenges and the future of Iranian family]. Tehran: Tisa; 2018. [Persian]
9. Aftab MJ, Saqib A. Educational & social considerations in spouse selection: preferences of people with and without special needs. *International Journal of Arts and Social Science*. 2018;1(1):29–42.
10. Conroy-Beam D, Buss DM. Do mate preferences influence actual mating decisions? Evidence from computer simulations and three studies of mated couples. *J Pers Soc Psychol*. 2016;111(1):53–66. <https://doi.org/10.1037/pspi0000054>
11. Parpae R, Amiri H, Arefi M. Causal pattern of couple's satisfaction based on personality trait components by mediating role of mother-child relationship. *Family and Health*. 2021;11(4):27–39. [Persian] https://journal.astara.ir/article_251715.html?lang=en
12. Darban F, Azimi Roudkenar F, Ghaffari F, Azimi Roudkenar S. Study the criteria of choosing spouse from the perspective of the students in Mashhad university of medical sciences. *Journal of Caspian Health and Aging*. 2017;2(1):44–52. [Persian] <http://dx.doi.org/10.22088/cjhaa.2.1.44>
13. Emami P, Ghodsi P, Mirhashemi M, Abolmaali Alhoseini KH. Predicting the quality of married life based on childhood trauma and socio-economic status of married women. *Family and Health*. 2022;12(3):11–22. [Persian] https://journal.astara.ir/article_254623.html?lang=en
14. Alves-Silva JD, Scorsolini-Comin F, Santos MAD. Marital relationships and long-term marriages in scientific literature. *Clinical Contexts*. 2016;9(1):32–50. <http://dx.doi.org/10.4013/ctc.2016.91.03>
15. Nikkha HA, Fani M, Asgharpour A. Students' attitude towards marriage and factors affecting it. *Journal of Applied Sociology*. 2017;28(3):99–122. [Persian] https://jas.ui.ac.ir/article_21711_en.html
16. Valentine KA, Li NP, Meltzer AL, Tsai MH. Mate preferences for warmth-trustworthiness predict romantic attraction in the early stages of mate selection and satisfaction in ongoing relationships. *Pers Soc Psychol Bull*. 2020;46(2):298–311. <https://doi.org/10.1177/0146167219855048>
17. Akbari B, Farahbakhsh K, Naimi M. Factors affecting formation of spouse selection criteria among educated young people in Ilam: a grounded theory. *Scientific Journal of The Women and Families Cultural-Educational*. 2022;17(60):83–107. [Persian]
18. Rowshani S, Tafta M, Khosravi Z. Meta-analysis of divorce researches in Iran in the last two decades (1998-2018) to reduce divorce and its negative consequences for women and children. *Woman in Development & Politics*. 2020;17(4):653–74. [Persian] https://jwdp.ut.ac.ir/article_76907.html?lang=en
19. Colaizzi PF. Psychological research as a phenomenologist views it. In: Valle RS, King M; editors. *Existential-phenomenological alternatives for psycholog*. New York: Oxford University Press; 1978.
20. Guba EG, Lincoln YS. *Fourth generation evaluation*. Newbury Park, CA: Sage; 1989.
21. Jonason PK, Antoon CN. Mate preferences for educated partners: similarities and differences in the sexes depend on mating context. *Pers Individ Dif*. 2019;148:57–61. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.05.036>
22. Helm J, Hall A, Bailey KGD. Generational gender differences in mate selection. *North American Journal of Psychology*. 2020;22(1):111-24.